

УДК 394.
ББК 63.59

Світлана Боян
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ІДЕЯ ВОСКРЕСІННЯ У ВЕЛИКОДНІЙ ОБРЯДОВОСТІ БОЙКІВ

На базі етнографічної літератури та джерел розглядається ідея воскресіння у великодній обрядовості бойків. Простежуються поєднання язичницьких і християнських обрядів Великодня. їх сутність. Подана спроба провести паралелі з давніми язичницькими обрядами, які пов'язані зі святкуванням весняного сонця.

Ключові слова: великодня обрядовість, язичницька обрядовість, воскресіння, культ весняного сонця.

Великодня обрядовість займає головне місце у весняній обрядовості, оскільки Великдень – свято воскресіння, оновлення природи, що відзначалось у день весняного рівнодення ще за часів язичництва. Це поєднання двох вір, двох світів – язичництва й християнства – до сьогодні збереглося у віруваннях та великодній обрядовості українців. У вітчизняній літературі зазначена тематика висвітлювалась у контексті календарної обрядовості українців Карпат. Наразі дослідникам досить важко встановити час й обставини виникнення тих чи інших великодніх обрядів. Священик-краєзнавець М.Зубрицький у своїх дослідженнях про бойків навів деякі риси великодньої обрядовості на Бойківщині¹. Загальну характеристику великодньої обрядовості етнографічних груп Карпатського регіону подано в колективній праці "Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат" за редакцією С.П.Павлюка². Тим самим на часі постає розробка цієї тематики, при дослідженні якої автор ставить за мету показати ідею воскресіння, інтерпретуючи явище двовірства. Відповідно до мети, поставлено завдання дослідити походження християнських великодніх обрядів та провести їх паралелі з давніми язичницькими обрядами, пов'язаними зі святкуванням весняного сонця.

З християнською великодньою обрядовістю змішалися давні язичницькі обряди, пов'язані зі святкуванням весняного сонця. Під впливом християнського календаря язичницька обрядовість частково перемандрувала у Великодній тиждень, а частково й зовсім зникла, оскільки припадала на Великий піст, що повністю протилежний "весняній радості"³.

У великодніх звичаях і обрядах простежуються сліди трьох різних, нашарованих один на одного культів – культу роду, культу весняного сонця і культу Христа, що приніс люду ідею Воскресіння, духовного й фізичного відродження⁴.

За біблійним сюжетом, "Ісус Христос воскрес рано-вранці, і це воскресіння супроводжувалось великим землетрусом: то ангел небесний відвалив камінь від дверей Гробу Господнього. На світанку жінки-мироносиці... прийшли до гробу..., але побачили відвалений камінь і порожній гроб, і тоді схвилюваним жінкам з'явився ангел і сповістив про Воскресіння Господнє"⁵. В основі святкування воскресіння Ісуса Христа була закладена ідея воскресіння померлих та пробудження, оновлення природи. Прихильники язичницького походження вбачають сутність язичницьких обрядів крізь християнське оформлення свята.

Існує кілька легенд щодо походження назви "Великдень". Одна з них записана на Стрийщині (с. Верхня Стинава): "Великдень називається тому, що коли Христос народився, світило сонце і стояли такі довгі дні, що теперешніх треба сім, аби був один тогдішний. Було як зійде сонце в неділю рано, то зайде аж у суботу ввечері. А як розп'яли Христа – дні поменшали. Тепер тому царські ворота в церкві стоять навстіж сім днів..."⁶.

Назва “Великодня” з’явилася вперше на українських землях під час запровадження на Русі християнства та вважається днем воскресіння Ісуса Христа. Євангельська подія, на честь якої встановлено свято Великодня, а також пасхальні обряди найімовіріше запозичені з язичницьких культів і в переробленому вигляді пов’язані з особою Христа. Спочатку християнські богослови не визнавали спорідненості Ісуса Христа з язичницькими воскресаючими богами. Тільки євангельські твори вважали істинними, а легенди про язичницьких богів простою вигадкою.

На Великдень зранку, ще перед сходом сонця, у церкві розпочиналося богослужіння. Зі сходом сонця священник відчиняв хрестом церковні двері зі словами: “Христос Воскрес! Смертю смерть подолав і суцим во гробі життя дарував...” – на знак, що Христова смерть відчинила двері до неба⁷. Такий ритуал свідчив про те, що плащаниця була “винесена” із церкви. У селах східної частини Бойківщини вірили, що коли священник у церкві скаже: “Христос Воскрес!”, а йому замість відповіді – що-небудь побажати собі, то обов’язково здійсниться⁸.

Після богослужіння процесія тричі обходила навколо церкви, а потім розпочинали освячувати обрядові пасхальні страви: паску, яйця, писанки, молочні та м’ясні продукти. Паски різної форми – круглі, довгі чотирикутні – випікали з пшеничного або житнього борошна. За формою паски можна було визначити, чи це багатий господар, чи бідний: якщо паска в господаря була велика й спечена з пшеничної муки, то це свідчило, що такий господар багатий. Довгі й великі паски називали “баби”; перев’язуючи білою тканиною, їх несли на плечах до церкви на освячення. Наприклад, у селі Грабів, що на Рожнятівщині, паски пекли дуже великих розмірів; їх у церкву несли, а везли фірою воли. За свідченнями респондента, “паски возили доти, поки в одного газди Соломона зіпнувся віл і з’їв паску, після того випадку люди вже кожного Великодня паски несли на плечах”⁹. Крім цього, малу паску клали в кошик разом з іншими продуктами (яйця, сир, хрін, масло, сіль, писанки, крашанки, ковбаса, буженина – шинка).

Поряд із загальними особливостями на Бойківщині побутували локальні. Так, наприклад, по цілій території Бойківщини паску освячували не в однаковій посудині: на Західній Бойківщині (Самбірщина й Старосамбірщина) паску несли в “бесагах”, або в “обрусі” (місцева назва скатертини), а їжу – у спеціальному дерев’яному посуді, який називався “світільник”, “двійнята”; аналогічний дерев’яний посуд, у якому святити великодні страви, був у гуцулів (“пасківники”, “дорінники”) і поляків (“кошики”). У закарпатській частині Бойківщини в кошику освячували дві малі паски, велику не святити. Були такі люди, які поруч з їжею освячували зерно, картоплю – щоб вродив добрий урожай¹⁰, а деякі – насіння, різне зілля, кропиву, часник. Усе це ніс святити син або донька¹¹.

Практично в усіх селах Бойківщини кошики, у яких несли паску та решту молочних і м’ясних продуктів, називали “світільниками”, вони були дерев’яні, у вигляді цебра, довжиною до 50 см, а висотою близько 30 см; по обидва боки мали дві ручки. виготовлені із черешні, а зверху – дерев’яну накривку. Уже в 30-х рр. ХХ ст. такого типу кошики вийшли з ужитку, а натомість увійшли плетені з лози¹². Біля кожного кошика з паскою стояв господар з господинею та дітьми або й уся родина. У селі Цінева (Рожнятівщина) поширеним було з-під кошика брати дрібку глини, яку приносили додому й клали під хатою на куті, щоб до хати не лізли мурашки. Вважалося, що не можна переставляти біля церкви кошик з одного місця на інше, бо не буде вестися худоба¹³. Відразу ж після посвячення пасок, переважно чоловіки, брали паски на плечі та якнайшвидше йшли додому. Вірили, якщо прийти з паскою раніше, то довго житиме, буде щасливим весь рік або найшвидше “повеснує” (зробить весняно-польові роботи).

На Бойківщині (закарпатській частині) вважали, що посіви будуть рости так швидко, як біг господар з паскою додому¹⁴. У Богородчанському й Рожнятівському районах вірили: "Хто з газд з паскою швидше прибіжить додому, тому все зерно швидше зійде і буде добрий урожай"¹⁵. Аналогічне дійство виконували й гуцули, проте вони подекуди на конях влаштовували перегони – хто швидше доїде на коні додому з паскою, у того зерно швидше зійде на полі¹⁶.

Повертаючись із церкви, кожен господар, перш ніж увійти до хати, заходив спочатку до комори, брав свячену паску та вносив її в стайню, щоб розділити між худобою, а стайню навколо обсіпав свяченою сіллю, щоб не приступила нечиста сила. Увійшовши в хату, він вітався із членами сім'ї: "На щастя, на здоров'я, зі свяченою паскою! Христос Воскрес!" Господиня відповідала: "Допоможи нам, Боже, цю паску спожити і другої діждати! Воістину Воскрес!"¹⁷. Тоді господар ставив кошик із паскою на стіл, а вся сім'я, помолившись, ділилася одним свяченим яйцем, тоді всі члени сім'ї задумували собі побажання. Господар у той час промовляв: "Щоб на ті свята нас Всевишній поблагословив щастям і добрим здоров'ям на многії літа. Щоб нас усіх під свій покров взяла Божа Мати. Дай, Боже, сі свята щасливо відсвяткувати і других дочекати"¹⁸. Шкаралупу зі свячених яєць закидали "на хату" (можливо, це залишки давніх жертвних язичницьких ритуалів, першооснова яких забулась)¹⁹. Сідаючи за святковий стіл, застелений білою скатертиною, молилися і розпочинали великодню трапезу. Після завершення хрестилися і дякували Богу за спожите, відразу вся сім'я поспішала якомога швидше до церкви. Першими приходили на церковне подвір'я дівчата й хлопці, діти, а пізніше люди старшого віку. Хлопці дзвонили у дзвони, що сповіщало Воскресіння Христове²⁰. Кожен господар чи хлопець були зобов'язані дзвонити, щоб льон вродив такий довгий, як мотузка від дзвона, або в кого була пасіка, то щоб бджоли роїлися. Дзвонили безперервно впродовж трьох днів²¹. Вірили, що дзвони відлякують нечисту силу та сприяють багатому врожаю.

Важливою складовою великодніх святкувань були гаївки – весняні ігри, відомі ще з язичництва, які поєднують у собі співи, танки й пантоміму. У дохристиянський період їх виконували навколо священних гаїв (від цього й пішла їх назва), з приходом християнства – здебільшого дівчатами біля церкви на Великдень і на Провідну неділю. Гаївки в християнській традиції відбивають радість Воскресіння Христового та прихід весни.

В етнографічній науці утвердилася думка, що весняні ігри й хороводи були основною частиною весняних аграрно-магічних обрядових дійств. Під час виконання гаївок ходіння дівчат по утвореному ними колу відтворювало рух сонця, прості й овальні лінії, а різні рухи, спів і вигуки повинні були посприяти пробудженню і розквіту природи. На Самбірщині (с. Рудня), згідно з польовими дослідженнями, відомо, що хороводи були дівочі, парубоцькі й змішані. Хороводні танці виконувалися гарними кроками, зі спокійною мімікою та виразними ритмічними рухами під власний спів²².

Після святкової великодньої трапези малі діти брали в кишені якнайбільше писанок та крашанок і йшли гратися в битки, котили їх, стукали одне до одного, дарували при зустрічі. Як зазначає радянський дослідник П. Богатирьов, ігри з крашанками в Білорусії діти проводили в церкві, що своєю чергою було пов'язано з культом предків²³. Звичай розмальовувати яйця існував ще задовго до християнства. Про це свідчать численні археологічні знахідки в різних регіонах України. Поява як крашанок, так і писанок пов'язана з дохристиянським звичаєм зустрічі весни та заклинанням родючості. Ще задовго до християнства яйце було символом воскресіння, відродження життя, символом сонця, синонімом джерела життя у Всесвіті. Орнамент найдавніших

писанок – геометричний: трикутники, спіралі, кола, сорок гілочок та ін. Усе це ознаки різних ритуалів або священні числа, що пов'язані з атрибутикою язичницьких богів. У християнські часи ці малюнки набули іншого змісту. Число сорок, наприклад, пояснюється сорокаденним постом або існуванням сорока святих мучеників. Крім геометричних, орнаменти писанок бувають ще рослинними, зооморфними, антропоморфними та побутовими. Після прийняття християнства як офіційної державної релігії традиція розмальовувати яйця не зникла, а трансформувалася в новий релігійний звичай.

Аналогічні великодні дійства відбувалися в усіх бойківських селах. Наприклад, у селі Тершів Старосамбірського району відбувалися дівочі хороводи під назвою “Бородай”. Серед них хороводи, які були масово поширені на всій території України: “Зельман”, “Вербовая дощечка”, “Чорнушко-душко” та інші. У пісні “Вербова дощечка” простежується своєрідний “місток” через вербу від наявного земного світу до небесного. Дівчата вірили, що через цю “дощечку” прийде милий. Українські дослідники О.Потебня та С.Килимник вважали, що вербова дощечка – це кладка, через яку дівчина переходить із дівочтва в сімейне життя²⁴.

Слід зазначити, що вперше гра була вигадана ще первісними людьми як частина складного ритуалу, який мав на меті інтенсифікувати людську енергію для найповнішого впливу на явища природи й життя. Словесний текст ігор, який зустрічається у весняних іграх, мав першорядне значення, довгий час був лише одним зі складових елементів у комплексі ритмічного руху, жесту чи вигуку. У колективних дійствах, магічних ритуалах, покликаних сприяти розвитку й росту рослин, головним смислом руху була імітація. Весняні ігри, що набули рослинних магічних дій і виконувалися дорослими представниками роду, вважалися вегетаційними. Пізніше вони втратили своє магічне значення і знайшли відображення в молодіжних та дитячих забавах. Весняні хороводи, що виконувалися дівчатами, які, узявшись за руки у вигляді довгого ланцюга, рухалися за провідницею, символізували ріст рослин. Словесний супровід не був пов'язаний з початковим змістом ритуалу – пробудження енергії рослин, ріст яких імітувався. У багатьох словесних супроводах весняних хороводів зустрічалися елементи обох головних мотивів цих дійств. Крім культу весняної родючості, у весняних іграх присутні шлюбні мотиви.

Найстаріші гаївки, як і колядки, були створені за тисячі літ до прийняття християнства. У християнських мотивах весняного й зимового циклів найвиразніше проявляється давня язичницька образність веснянок і колядок, яка переплелася відповідно з темами Великодня і Різдва Христового. Такий симбіоз помітний і в інших жанрах, зокрема в купальських піснях – з Різдвам Іоанна Хрестителя. Християнська обрядовість зумовила появу веснянок і колядок космологічного змісту, у яких оспівуються християнська історія створення світу та прихід нового року²⁵. Гаївки були підпорядковані практично магічній меті: прикликати весну, прогнати зиму, наворожити урожайне літо, напроорокувати дівчатам і парубкам щасливе обрання пари й весілля. У танках і хороводах, які супроводжувалися простими за змістом співами, люди розбуджували бадьору енергію, життєрадісний настрій.

Різноманітність святкування Великодня в районах Бойківщини зумовлена низкою факторів: укладом життя бойків, взаємовпливом дохристиянської і християнської ідеологій тощо. Три дні біля церкви молодь і діти влаштовували ігри та забави. Люди вірили, що коли вони виконують певні магічні обряди в період Великодніх свят, то забезпечують себе від навколишнього зла.

Понеділок після Великодня назвався “Поливаний”, адже цього дня хлопці обливали дівчат холодною водою – “очищалися”. Для дівчини було б ганьбою, якби

хлопці не облили її водою. У селі Цінева, що на Рожнятівщині, хлопці ходили "ватагами" з коновками (гуртом із дерев'яними відрами), заходили до хати, де була дівчина, і просили батьків: "Най ваша Марисі вийде надвір... Батьки раділи, що їхню хату не обминають поливальники. Є надія на весілля. Значить треба готувати посаг"²⁶. Такий звичай зберігся й до цього часу у бойківських селах, тільки втратив своє колишнє значення. Траплялися випадки, коли дорослі чи діти самі просили, щоб їх облили водою – на очищення і здоров'я:

Облийте нас рясно
Згори до землі!
Щоб були здорові,
Як крапля водиці!²⁷.

Традиція обливання водою є давньою, оскільки ще в "Повісті минулих літ" гадується, що "в день воскресення Христова собрав шеся юнии играющее вметають человека в воду"²⁸. Указ Синоду від 1721 р., а також інші церковні закони забороняли обливання водою у великодні дні. Звідси видно, що вже в той час обливання і купання були святковою забавою²⁹. Ще давні римляни були переконані, що обливатися "текучою" (стічною) водою корисно для здоров'я. Німці вважають, що треба у великодню неділю мовчки зачерпнути води з джерела, причому зачерпувати слід за течією й бажано о дванадцятій годині ночі. Ця вода, вірили німці, має цілющі властивості, наділяє здоров'ям. У чехів була й збереглася до сьогодні традиція обмивати водою руки й ноги на Великдень. Сербі також вірили в цілющу силу води: вони обливали свої будинки, виганяючи в такий спосіб нечисту силу. Боснійцям відомий звичай і нині купатися в джерельній воді – це приносить здоров'я та удачу. У поляків, як і українців, також побутував звичай обливати дівчат водою³⁰. На нашу думку, обряд обливання водою свідчив про душевне очищення, оновлення сил, порівняння себе з природою та воскресінням Ісуса Христа.

Бойки, як і все гірське населення Карпат, називали тиждень після Великодня "провідним". Аналогічно називали "провідною" й першу післявеликодню неділю, яка була свосередньою кульмінаційною точкою в культурі померлих весняного обрядового циклу бойків. Саму назву виводили з того, що вона "виводит сьвита"³¹. Деякі дослідники духовної культури населення Карпат стверджують, що терміни "провідна неділя", "провідний тиждень" припали на великодній період із часу Русалій, "коли наші предки піснями проводили русалок до річок..."³².

У великодніх звичаях бойків виражений частково культ померлих. Відвідуючи померлих родичів у Провідний тиждень, на кладовище несли шматочки паски, яйця, писанки та інші страви й обідали на могилах. Майже на кожній могилі родичів запалювали свічки, а священник відправляв за упокій душі. Подекуди було заведено пов'язувати рушники на хрестах. На третій день після Великодня годували бідних, жебраків – уважалося, що цим самим вони роздають "за упокій душі"³³.

Найважливіше дійство Провідної неділі, що збереглося до наших днів на Бойківщині, – це відвідини місць поховань своїх родичів. На могили, крім свяченої паски, яєць, несли й інші страви, характерні для великодніх свят; серед найдків повинна неодмінно бути страва, яку "за життя любив їсти покійний". Старші за віком у селі люди й до сьогодні несуть на могили крапанки чи писанки, якими котили навколо могили покійного, а потім ставили або закопували біля хреста³⁴. У західній частині Бойківщини (Старосамбірщина) побутував звичай "кликати вородая" (на Буковині – "вородайчик") – це запрошення покійних родичів на весняне свято. "Кликати вородая" семантично перегукується з поняттям "кликати рід", що має місце в бойківському весіллі³⁵.

Отже, великодня обрядовість символізує загальне відродження та оновлення природи, світу й життя на землі. Відомо чимало великодніх звичаїв та обрядів, котрі здійснюються і нині, проте не мають прямого зв'язку з християнством. Великдень бойки, як і всі православні християни, вважають найвеличнішим християнським святом на честь воскресіння Ісуса Христа й найбільшим днем у році. Відзначається в першу неділю після весняного рівнодення і повного місяця, обов'язково окремо від іудейської Пасхи. У народному побуті Великдень чітко утримував елементи язичницької весняної ритуалістики: випікання обрядового печива, фарбування яєць, ігри, танці й розваги молоді, ушанування предків, аграрно-магічні, очисні обряди тощо.

1. Зубрицький М. Народний календар, народні звичаї і повірки, прив'язані до днів у тижні і до рокових свят. Записані у Мшанці Старосамбірського повіту і по сусідніх селах : у 8 т. / М. Зубрицький // Матеріали до українсько-руської етнології. – Львів, 1900. – Т. 3. – С. 34–60.
2. Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат : у 4 т. / [за ред. С. Павлюка]. – Львів, 2006. – Т. 2. – 812 с.
3. Токарев С. А. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы : исторические корни и развитие обычаев / С. А. Токарев. – М., 1983. – С. 329.
4. Українські Карпати / [редкол. П. Чучка, О. Мишанич та ін.]. – Ужгород : Карпати, 1993. – С. 113.
5. Біблія. – М., 1988. – С. 1345.
6. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 38. Записи від старожиливі с. Верхня Стинава Стрийського району Львівської області. Спогади про святкування християнських свят, арк. 1–2.
7. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 86. Записи від старожиливі с. Росільна Богородчанського району Івано-Франківської області, арк. 1.
8. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 47. Записи від старожиливі м. Болехів Івано-Франківської області. Спогади про святкування християнських свят зі свого життя, арк. 1.
9. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 9. Записи від старожиливі с. Грабів Рожнятівського району Івано-Франківської області. Спогади про святкування християнських свят, арк. 5.
10. Орел Л. Україна в обрядах на межі тисячоліть / Л. Орел. – К. : ПП “Верещинські”, 2001. – С. 130.
11. Бойківщина : історико-етнографічне дослідження / [упоряд. Ю. Г. Гошко та ін.]. – К. : Наук. думка, 1983. – С. 236.
12. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 1. Записи від старожиливі с. Ралівка Самбірського району Львівської області. Спогади про святкування християнських свят, арк. 1.
13. Василечко Л. Шуткова неділя / Любомира Василечко. – Брошнів, 1994. – С. 25–26.
14. Павлюк С. П. Народна агротехніка українців Карпат другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / Степан Петрович Павлюк. – К. : Наук. думка, 1986. – С. 64.
15. Скуратівський В. Русалії / Василь Скуратівський. – К. : Довіра, 1996. – С. 111.
16. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії / [П. І. Арсенич, М. І. Базак, З. Є. Болтарович та ін.]. – К., 1987. – С. 384.
17. Худьо І. Так справляли Великдень в селі Чорній / І. Худьо // Літопис Бойківщини. – 1978. – Ч. 1/27 (38). – С. 50.

18. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 83. Записи від старожиливі с. Раків Долинського району Івано-Франківської області. Спогади про святкування християнських свят, арк. 1.
19. Бойківщина : історико-етнографічне дослідження / [упоряд. Ю. Г. Гошко та ін.]. – К. : Наук. думка, 1983. – С. 236.
20. Великдень у Долині / [авт. тексту М. Утриско] // Літопис Бойківщини. – 1970. – Ч. 1–2/16–17. – С. 21–22.
21. о. Іжик С. Сміх крізь сльози / отець Степан Іжик // Літопис Бойківщини. – 1973. – Ч. 1 (17/28). – С. 29.
22. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 65. Записи від старожиливі с. Рудня Самбірського району Львівської області. Спогади про святкування християнських свят, арк. 1.
23. Богатырев П. Г. Магические действия, обряды и верования Закарпатья / П. Г. Богатырев // Вопросы теории народного искусства. – М. : Искусство, 1971. – С. 9.
24. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : у 2 кн. / С. Килимник. – К. : Обереги, 1994. – Кн. 1. – С. 48.
25. Белецкая Н. Н. Языческая символика славянских архаических ритуалов / Н. Н. Белецкая. – М., 1962. – С. 81.
26. Василечко Л. Шуткова неділя / Любомира Василечко. – Брошнів, 1994. – С. 25–26.
27. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 72. Свято Обливаний (Великодний) понеділок, арк. 2.
28. Загадки, примівки, легенди, вірування із збірок Р. Кайндля, І. Франка, Ф. Колесси та ін. / [за ред. І. Франка] // Записки НТШ. Етнографічний збірник: Видання Етнографічної комісії НТШ. – Львів, 1898. – Т. 5. – С. 78.
29. Соколова В. К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов / В. К. Соколова. – М., 1979. – С. 115–116.
30. Токарев С. А. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы : исторические корни и развитие обычаев / С. А. Токарев. – М., 1983. – С. 245.
31. Онищук А. Народний календар: звичаї й вірування, прив'язані до поодиноких днів у році. Записано у 1907–1910 рр. в Зелениці Надвірнянського повіту : у 24 т. / А. Онищук // Матеріали до української етнології. – Львів, 1912. – Т. 15. – С. 41.
32. Скуратівський В. Русалії / Василь Скуратівський. – К. : Довіра, 1996. – С. 414.
33. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 43. Великдень, арк. 1.
34. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології, ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6, спр. 10. Записи від старожила с. Грабів Рожнятівського району Івано-Франківської області. Спогади із життя, арк. 14.
35. Українські Карпати / [редкол. П. Чучка, О. Мишанич та ін.]. – Ужгород : Карпати, 1993. – С. 257.

Svitlana Boyan
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Idea of the Resurrection in Easter ceremonies of Boyky

On the basis of ethnographic literature and sources considered the idea of Resurrection in the Easter rites of boyky. The combination of pagan and Christian rites of Easter, their essence are retraced. It was made an attempt to draw parallels with ancient pagan rituals which are associated with the celebration of spring Sun.

Key words: Easter ritual, pagan ritual, Resurrection, spring Sun cult.